

MET JE HANDEN OF MET JE HOOFD?

Intelligentie in de Maatschappij

Met je handen of met je hoofd?

Lobke Nagtegaal
Crossmedia Design
ACD4

14-01-2024
Begeleider: Sofie Wierda

ONDERZOEKSVRAAG: 'HOEVEEL WAARDE HECHTEN WIJ AAN INTELLIGENTIE IN ONZE HUIDIGE MAATSCHAPPIJ?'

Deelvraag 1	Welke rol speelt intelligentie in een opbouw van een samenleving?	p. 5
	- Hiërarchie	p. 8
	- Intelligentie in een standenmaatschappij	p. 10
Deelvraag 2	Welke verschillende soorten intelligentie zijn er?	p. 12
	- De Meervoudige Intelligentie van Howard Gardner	p. 14
	- Meervoudige Intelligentie in het dagelijks leven	p. 20
	- Emotionele Intelligentie	p. 23
	- Kunstmatige Intelligentie	p. 24
Deelvraag 3	Welke rol speelt intelligentie in onze huidige maatschappij?	p. 25
	- Maatschappelijke ladder	p. 27
	- Discriminatie op basis van intelligentie	p. 28
	- Een ideale samenleving (een betoog)	p. 30
Conclusie		p. 34
Bronvermelding		p. 36

** In dit onderzoek kies ik er bewust voor om kunstmatige intelligentie niet/nauwelijks aan te halen, vanwege de complexiteit van het begrip, en de richting van mijn onderzoek. Ik ben me echter wel bewust van de belangrijke rol die het speelt binnen intelligentie.*

INLEIDING

In de westerse samenleving lijkt ons hele leven op studeren te zijn ingericht; gemiddeld gaan we vanaf ons vierde levensjaar tot we midden twintig zijn naar school. Naast de fysieke ontwikkeling bestaat het opgroeien voornamelijk uit het vergaren van kennis. En na die schoolperiode houdt dat niet op. Bewust en onbewust blijft iedereen tot hun dood kennis opdoen, uit miljoenen verschillende bronnen.

Toch zijn er verschillen in de manier waarop mensen hun kennis opdoen; verschillen die zich vaak in de basisschoolperiode beginnen te onthullen. Het bezitten van kennis gaat vaak gepaard met het begrip intelligentie. Als we dan kijken naar onze basisschoolperiode, welke leerlingen waren dan slimmer dan de anderen? Was het het jongetje dat zijn team tijdens de gymles naar de overkant van het parcours wist te loodsen? Of was het dat meisje dat haar vriendin de breuken uit wist te leggen? Aan het eind van de acht jaar van de basisschool wordt de klas met kinderen opgedeeld. Het jongetje gaat de praktijk in, en het meisje studeert liever nog wat langer door.

Om te kunnen begrijpen welke rol intelligentie in onze huidige samenleving speelt, moeten we het begrip ontleden. Intelligentie is geen jong begrip, al eeuwenlang houdt men zich bezig met het vergaren van kennis, en vooral met wat voor status dat met zich meebrengt. Kennis heeft altijd een grote rol gespeeld, maar de manier waarop deze kennis werd toegepast verschilt per periode. Naast het historische aspect is het belangrijk om te beseffen dat intelligentie een overkoepelend begrip is dat uit veel verschillende subcategorieën bestaat. Hoeveel vormen van intelligentie zijn er precies? Aan welke soorten hechten we meer waarde dan aan de andere? Worden er mensen benadeeld doordat de focus op een beperkt deel van alle intelligentie ligt? Als laatste moeten we kijken naar de rol die intelligentie in de huidige samenleving speelt. In het werkveld maar ook op scholen hebben onze ideeën grote invloed. Hoe verhoudt het zich tot de hiërarchie in onze maatschappij?

Deelvraag 1:

WELKE ROL SPEELT
INTELLIGENTIE IN DE
OPBOUW VAN EEN
SAMENLEVING?

De meeste mensen lijken het begrip intelligentie wel te kennen. Het woord wordt op meerdere manieren regelmatig gebruikt om onze mening over anderen uit te drukken, en om onze samenleving in te richten. Aangezien we veel waarde hechten aan dit begrip, kunnen we de definitie ervan dan ook in woorden uitdrukken? De Van Dale beschrijft intelligentie als het volgende; het verstandelijk vermogen (Van Dale Uitgevers, 2023). Veel filosofen, wetenschappers en psychologen hebben hun onderzoek gewijd aan de betekenis van intelligentie. Meninge verschillen, en uit alle onderzoeken zijn verschillende definities geboren. Psycholoog Howard Gardner beschrijft intelligentie op de volgende manier: "Vaardigheden om problemen op te lossen, om nieuwe problemen te onderkennen en (waar mogelijk) waardevolle producten te vervaardigen in een culturele, maatschappelijke context." (Gardner, 1998, p. 20)

Om te kunnen begrijpen welke rol intelligentie speelt in een maatschappij, moeten we ons focussen op de beginselen van een samenleving. Intelligentie speelt een rol in de omgang tussen mensen, en voornamelijk in de rangorde. Als we kijken naar onze historie en ons focussen op verschillende tijdperken, heeft hiërarchie altijd een grote rol gespeeld. Van de beginselen van een samenleving in het tijdperk van de Jagers-verzamelaars naar het feodale systeem in de middeleeuwen; wanneer mensen in een groep samenleven is men geneigd een rolverdeling na te streven. Een samenstelling van mensen met verschillende meningen en normen en waarden functioneert het beste wanneer er

één iemand of een smal percentage van de groep de leiding neemt. Om een bepaald pad te bewandelen of doel te bereiken, in dit geval overleven, is er eensgezindheid nodig. Een persoon dat zich laat leiden door een ander geeft in bepaalde mate de controle uit handen. Er valt dus te concluderen dat wij vanaf het begin van de mensheid al meer aanzien hebben voor mensen met een hogere functie. Voordat men überhaupt hun controle uit handen wil geven, is vertrouwen een vereiste. Wanneer men niet overtuigd is van iemands capaciteiten om de leiding te nemen, valt het vertrouwen weg. Hoe ontstaat dat vertrouwen in een potentiële leider?

Het hebben van vertrouwen in een waardig leider bestaat uit 2 aspecten; een leider moet in het bezit zijn van veel kennis/ervaring over de situatie, en bezitten over een natuurlijk overwicht. De leider moet de groep bij elkaar zien te houden, aansturen en controleren. Wanneer er eensgezindheid is ontstaan in de groep wordt er een strategisch plan ontwikkeld, dat is gebaseerd op de kennis van de leider.

Zonder deze twee eigenschappen zal de groep niet vooruitgebracht worden. Kennis is dus een belangrijk onderdeel in de hiërarchie binnen een samenleving. Kennis is immers macht. Is dit dan ook de reden dat bovenste laag van de samenleving, naast de adel, jarenlang uit geleerden bestond? Hoe kon het dat arbeiders onderaan de standenmaatschappij stonden, en werden zij dan ook als minderwaardig beschouwd? (Bekman, 2016)

HIERARCHIE

In zijn werk 'de Politeia' beschreef Plato zijn ideale, misschien wel utopische, totalitaire staat. Deze samenleving bestond volgens hem uit drie lagen. De onderste laag bestond uit de arbeiders; deze mensen waren geschikt voor hard werk, en beschikten geen intelligentie. Deze onderste laag, die echter wel uit de grootste groep bestond, was ondergeschikt aan de middelste en hoogste klasse; de militairen en filosofen/geleerden. Deze hoogste klasse was volgens Plato dan ook de heersende klasse; zij beschikten van voldoende kunde en kennis om over de staat te heersen. Democratie was dan ook zeker niet aan de orde, aangezien het volk volgens Plato niet in staat was om de heersende partij te verkiezen. Verschillende bronnen (Van Ditmars, 2019; Nelissen, 2013) ondersteunen deze stelling.

Ook in het feodale systeem uit de middeleeuwen zien we deze hiërarchie terugkomen; de samenleving bestond wederom uit lagen; een vorst of leenheer leende grond aan boeren en bood hen bescherming. In ruil hiervoor zwoeren de boeren hun loyaliteit en trouw af aan hun leenheer. (Koops, 2023)

Tijdens de Franse Revolutie werd deze vorm van samenleven bevestigd en pleitten men voor democratie. Waar de adel en geestelijken voorheen de macht in handen hadden, kwam de arbeidersklasse in opstand, vechtend voor politieke gelijkheid. Vrijheid, gelijkheid en broederschap vervingen de voorheen bestaande ideeën over absolutisme.
(Koops, 2023)

Ook Karl Marx sprak Plato's theorieën over een ideale samenleving tegen; in zijn communistisch manifest riep hij de arbeidersklasse op om in opstand te komen tegen de slechte werkomstandigheden in fabrieken. Door de Industriële Revolutie lag het belang van fabriekseigenaren op het maken van winst; het werken met vernieuwende en destijds snelle machines en goedkope arbeiders was een succesvol verdienmodel. Volgens Marx ontwikkelden arbeiders zich niet zoals ze zouden moeten; het zware werk bevorderde de individuele ontwikkeling niet, waar arbeid juist voor ontplooiing zou moeten zorgen. De arbeider distantiëerde zichzelf van de werkgever doordat beide partijen niet evenveel profiteerden van het arbeidsverband. Het kapitalisme zou ten val worden gebracht wanneer de arbeidersklasse zich zou realiseren hoe zij werden onderdrukt. Marx pleitte voor een klasseloze samenleving.
(Filosofie Magazine, z.d.)

INTELLIGENTIE IN EEN STANDENMAATSCHAPPIJ

Uit onze historie is naar voren gekomen dat onze samenleving voor een lange tijd, en eigenlijk nog steeds uit standen en rangen bestaat. De hierboven genoemde klassenverschillen zijn aanzienlijk verminderd, maar nog steeds merkbaar in de huidige maatschappij. In het verleden stonden geleerden en filosofen boven arbeiders en ambachtslieden. Volgens Plato behoorden de mensen die de meeste intelligentie bezaten tot de hoogste laag van de samenleving. Hij beperkte zichzelf hier tot zijn ideeënleer. Dit beschreef hij met het volgende voorbeeld; de allegorie van de grot. Hierbij zijn wij mensen opgesloten in een grot, en vergelijkt hij onze waarnemingen met schaduwen van een object. Het zijn slechts schimmen van de werkelijkheid. Alleen filosofen waren in staat om het daadwerkelijke object te aanschouwen. In zijn ideeënwereld kon men de ware kennis waarnemen. Plato was tegen democratie, en vond dat een maatschappij slechts door de meest capabele mensen bestuurd moest worden. Aangezien alleen filosofen in staat waren om de werkelijkheid te aanschouwen, vond hij dat het aan hen was om de leiding op zich te nemen. We zouden kunnen concluderen dat Plato's definitie van intelligentie het in staat zijn om de waarheid te kunnen waarnemen is. Op basis van deze theorie richtte hij zijn ideale staat in. (Van Ditmars, 2015)

Het blijkt dus dat niet alleen Plato, maar men ook in andere tijdsperioden veel waarde aan intelligentie hechtte. Men vond dat intelligentie een essentiële eigenschap was voor een leidende partij. In de Franse Revolutie en gedurende de Industriële revolutie werd echter duidelijk dat deze benodigde intelligentie niet persé tot iemand van adel of van de kerk behoorde.

De rol van intelligentie over de jaren heen is aanzienlijk veranderd. De oorsprong van deze veranderingen ligt in de verschuiving in ideeën over een ideale samenleving, met name de verschillende opstanden en revoluties. Toch kunnen we wel concluderen dat de waarde die wij hechten aan intelligentie is gekoppeld aan de capaciteiten van een persoon. Daarbij komt ook vaak de rol in de maatschappij kijken. Voorheen werd ervan bijvoorbeeld een geestelijke verwacht dat hij of zij in het bezit was van veel kennis. Het beroep bracht veel verwachtingen met zich mee. Ons idee van intelligentie zou kunnen zijn ontstaan doordat wij mensen een leider nodig hebben om als groep te bewegen en te functioneren. Om deze leider te kiezen zijn we persoonlijke vaardigheden gaan analyseren, hebben we daar labels aan gehangen, en deze gerangschikt. Om orde te scheppen in onze maatschappij, hecht de mensheid al eeuwenlang waarde aan intelligentie.

(Van Ditmars, 2015)

Met je handen of met je hoofd?

Deelvraag 2:

WELKE SOORTEN
INTELLIGENTIE ZIJN
ER?

Onze basisschoolperiode wordt afgesloten met een momentopname van onze intelligentie; de Cito-Toets. Na acht jaar lang met klasgenoten van allerlei verschillende niveaus in de klas te hebben gezeten, is dit het punt dat de meeste kinderen zich bewust worden van hun niveau. Tijdens, maar ook voorafgaand aan de zo geheten 'doorstroomtoets' worden de verschillen al zichtbaar. In de klas volgen leerlingen vaak al een individueel lesprogramma, en op het schoolplein worden resultaten onderling doorgenomen. Hierin wordt de scheiding in niveau al snel duidelijk.

In deze momentopname wordt een leerling getest, om vervolgens een doordachte keuze te kunnen maken over hun vervolgstap; de middelbare school. Hoewel een kind zich op veel verschillende vlakken ontwikkelt, bestaat de 'Doe-toets' van Cito uit drie onderdelen; rekenen, taalverzorging en lezen. Deze drie onderdelen zouden de basis moeten vormen van de intelligentie van een kind; de basisvaardigheden die zich vormen tot een niveau. Zijn dit echter de belangrijkste aspecten die getest moeten worden voor het meten van intelligentie? Niet alleen tijdens onze basisschoolperiode, maar ook op latere leeftijd lijken deze vaardigheden van groot belang te zijn in onze maatschappij, en dat zijn ze ook. Toch zijn er om je te navigeren in ons schoolsysteem, en ook in de rest van je loopbaan, veel meer soorten intelligentie nodig. Welke soorten intelligentie zijn er precies?
(DOE- Overheidsdoorstroomtoets, 2023)

DE MEERVOUDIGE INTELLIGENTIE VAN HOWARD GARDNER

Het huidige onderwijs is flink veranderd in de laatste decennia. Zo lijkt de nadruk steeds meer te liggen op de talenten van een kind. Persoonlijke ontwikkeling staat centraal, en vaak wordt ze verteld dat ze moeten gaan doen waar ze gelukkig van worden. Ook het onderwijs is hierop ingericht; er worden verschillende lesmethoden in de klas gehanteerd, waardoor er geprobeerd wordt om zoveel mogelijk leerlingen te motiveren en te bereiken. Door variatie in lesmethoden en aandacht voor individuele talenten wordt het onderwijs steeds interessanter. Door de introductie van digitale lesmethoden in het schoolsysteem is er steeds meer mogelijk. Zo kan de stof beter behapbaar en de lessen interessanter worden gemaakt. De leraar wordt voor een deel ontzorgd.

Ook beweging en verschillende mediums zoals film en fotografie kunnen positieve effecten hebben in het opdoen van kennis. Door deze technieken te introduceren aan de jeugd kan dit ook op latere leeftijd en op de werkvloer helpen met kennis vergaren. Verschillende manieren van kennis opdoen worden in het brein geactiveerd, en zijn zo makkelijker te gebruiken op oudere leeftijd. (Van Es et al., 2010)

Dat mensen van elkaar verschillen is bij iedereen bekend. Ook binnen het begrip intelligentie zijn veel verschillen zichtbaar. Zoals in het eerdergenoemde voorbeeld van de Cito-toets komen hier 3 soorten intelligenties naar boven. Psycholoog Howard Gardner (Pennsylvania, 1943) zag dit anders. Volgens hem bestaan er acht verschillende soorten intelligentie. Elke vorm ontwikkelt zich op een eigen manier waardoor sommige personen meer uitblinken in een bepaald gebied dan anderen. Deze vormen van intelligentie noemde hij ook wel talenten. In het onderwijs worden voornamelijk intelligenties op het gebied van taal, wiskunde en logica aangesproken. (Gardner, 1998)

Volgens Gardner is er sprake van de volgende intelligenties:

Interpersoonlijke intelligentie:

Deze intelligentie zou beschreven kunnen worden als 'extravert'; het betreft een sociaal persoon dat goed gedijt in het gezelschap van anderen, graag samenwerkt, met anderen meedenkt en mensen goed kan inschatten.

Intrapersoonlijke intelligentie:

Dit talent neigt naar introverte eigenschappen. Het betreft een persoon die niet op de voorgrond treedt, veel zelfkennis heeft, aanleg heeft voor een goede zelfreflectie en goed is in aanschouwen.

Lichamelijk-motorische intelligentie:

Deze intelligentie behoort tot iemand met veel eigen kennis over het gebruik van zijn of haar lichaam. Deze persoon doet graag kennis op door te doen, en bezig te zijn in de praktijk. Ook is de motoriek van deze persoon goed ontwikkeld.

Logisch-mathematische intelligentie:

Deze intelligentie bevat de interesse in cijfers en het logisch redeneren. Deze persoon schept graag orde in chaos, en brengt structuur aan in hoeveelheden informatie. Hij of zij denkt graag logisch na, vooral bij het oplossen van problemen.

Muzikaal-ritmische intelligentie:

Dit persoonstype is goed in het onthouden van melodieën. Ook zijn ze muzikaal en bespelen vaak een instrument. Daarnaast verwerken ze muzikaliteit ook in het stemgebruik; deze persoon zal geen monotoon stemgeluid hebben.

Natuurgerichte intelligentie:

Dit persoonstype gedijt goed in de natuur; heeft een grote interesse in zowel planten als dieren, observeert graag en trekt conclusies uit verschijnselen uit de natuur. Ook is hij of zij een verzamelaar en herkent de verschillende soorten planten en dieren.

Verbaal-linguïstische intelligentie:

Deze intelligentie bestaat niet uit het denken in beelden, maar in woorden en letters. Deze persoon kan zich goed uitdrukken in taal, kan zowel emoties als verhalen en ideeën goed verwoorden. Ook het lezen gaat gemakkelijk en het beargumenteren van een mening is geen obstakel.

Visueel-ruimtelijke intelligentie:

Deze persoon navigeert zich door het waarnemen van kleur en vormen. Deze persoon drukt zich uit door te schetsen of te tekenen, en heeft geen moeite met maken van 3D ontwerpen. Ook heeft dit persoonstype veel gevoel voor navigatie en het oriënteren in ruimtes en gebieden. (Ebbens en Ettekoven, 2005)

Het is dus duidelijk dat er binnen het begrip intelligentie veel subcategorieën bestaan. Doordat in het onderwijs vooral aan het verbaal-linguïstische en logisch-mathematische domein aandacht wordt gegeven, kan het leren voor de leerlingen waarbij de andere intelligenties meer ontwikkeld zijn erg lastig, of zelfs vermoeiend worden. Door voorkeur te geven één of twee van de volgens Gardner acht intelligenties, zullen er ook veel leerlingen soepel en succesvol hun schoolperiode doorkomen. Ook zullen er veel leerlingen achterblijven, met het gevoel dat hun voorkeursintelligentie ondergeschikt is aan de 'belangrijkste' intelligenties. Om deze reden noemt Gardner de bovenstaande acht intelligenties 'talenten'. Muzikaliteit, creativiteit en sportiviteit worden vaak als talent gezien, maar niet als intelligentie. Het is belangrijk om deze talenten wel als intelligentie te gaan zien, maar ook om logisch-mathematische en verbaal-linguïstische intelligenties als talenten te beschouwen.

Het aanspreken van verschillende intelligenties in het onderwijs zou volgens Gardner dus gepaard moeten gaan met meer gemotiveerde leerlingen. Het plezier hebben in het leren zorgt voor meer motivatie; wat zou moeten resulteren in betere resultaten. (Van Es et al., 2010)

MEERVOUDIGE INTELLIGENTIE IN HET DAGELIJKS LEVEN

Niet alleen in het onderwijs, maar ook in alle andere fases van het leven is het belangrijk om rekening te houden met meerdere intelligenties. In het bewandelen van een loopbaan, maar ook in de dagelijkse omgang met anderen is het van belang om hiervan op de hoogte te zijn.

De hoeveelheid waardering voor bepaalde beroepen is hiervan een voorbeeld. Plato's theorie over praktijkberoepen die de onderste laag van de samenleving vormen, is vandaag de dag in zekere vorm terug te zien in de maatschappij. Er ontstaat, onder andere door het tekort aan praktisch geschoolde mensen, steeds meer waardering voor de praktische beroepen sector. Ondanks dit fenomeen is er van gelijkheid niet altijd sprake. Voorbeelden hiervan zijn mbo studenten die geweigerd worden in een café, of het bestaan van verzekeringen of datingsites voor uitsluitend hoger opgeleiden. Het vergelijken van verschillende opleidingsniveaus kan leiden tot onzekerheid en een gevoel van minderwaardigheid.
(RTL Nieuws, 2022)

Volgens filosoof Alain de Botton is onder andere deze onzekerheid een resultaat van de gelijke kansen en rechten in de westerse samenleving. Tot aan een paar honderd jaar geleden werd een mens in een bepaalde stand of rang geboren, en bepaalde je geboorterecht het aanzien dat je kreeg. Men had groots respect voor mensen van adel, waar de arbeidersklasse werd achtergesteld. Ondanks deze ongelijkheid accepteerden de meeste mensen hun rol. Tegenwoordig zijn deze omstandigheden verbeterd, en bestaat de westerse samenleving grotendeels uit gelijke kansen en rechten. Een van de resultaten van dit fenomeen is dat iedereen technisch gezien zo 'hoog' mogelijk kan stijgen als men wil. Alles is mogelijk, zolang er genoeg motivatie is en hard genoeg gewerkt wordt.

Met je handen of met je hoofd?

Een voorbeeld hiervan is een meritocratie. Dit is een samenleving waarin mensen hun maatschappelijke status toegewezen krijgen op basis van hun verdiensten. Afkomst en vermogen spelen hierbij geen enkele rol. Verschillende bronnen (De Beer & Van Pinxteren, 2016; De Botton, 2019) ondersteunen deze stelling.

Volgens de Botton vergelijken we onszelf alleen met gelijken. Vanwege de gelijke kansen zijn we in staat om precies hetzelfde te bereiken als bijvoorbeeld onze buurman. Dit brengt een hoop angsten en onzekerheden met zich mee. "Waarom ben ik niet gepromoveerd, net zoals mijn collega? Had ik harder moeten werken? Meer tijd erin moeten stoppen?" (De Botton, 2019)

De theorie van de Botton heeft ook betrekking op de meervoudige intelligentietheorie van Gardner. Voor de wet is iedereen gelijk; maar als we kijken naar de verschillende intelligenties die ieder mens bezit en op zijn of haar eigen manier ontwikkeld; zijn we dan wel gelijk? Kunnen we intelligenties dan wel met elkaar vergelijken? Jouw buurman heeft in theorie dezelfde rechten en kansen als jij, en jullie zouden in principe precies hetzelfde kunnen bereiken. Toch spelen er ook andere factoren mee, zoals talenten, kwaliteiten en motivatie. Een persoon met een goed ontwikkelde logisch-mathematische intelligentie zou waarschijnlijk meer kunnen bereiken als wiskundige, dan een persoon waarvan dit minder is ontwikkeld. Op basis van deze theorie zouden we kunnen concluderen dat ondanks de gelijke rechten, mensen niet altijd dezelfde mogelijkheden hebben.

EMOTIONELE INTELLIGENTIE

Naast de verschillende soorten intelligentie van Gardner onderscheiden we intelligentie ook wel in 'Life-smart' en 'Academically Smart'. Deze twee hebben in principe geen relatie; wie levensslim is, hoeft niet persé academisch-slim te zijn. Beide intelligenties beïnvloeden elkaar.

Volgens het model van psychologen Salovey en Mayer bestaat het begrip emotionele intelligentie uit de volgende componenten:

- De emoties die men ervaart accepteren en verwerken tot een passende reactie.
- Het reguleren en plaatsen van emoties.
- Emoties verwerken in het denkproces. (Mayer et al., 1999)

Wanneer men in staat is om zijn of haar emoties te begrijpen, onder controle te houden en te verwerken, geeft dit een positief effect op de individuele ontwikkeling. Het resultaat is het vermogen tot zelfreflectie, wat persoonlijke groei bevordert.

Volgens psycholoog Daniel Goleman is emotionele intelligentie van meer belang dan IQ. Hij is van mening dat vaardigheden die tot emotionele intelligentie behoren (zelfbewustzijn, zelfregulatie, motivatie, empathie en sociale vaardigheden) aan te leren en te ontwikkelen zijn.

Emotionele intelligentie is dus essentieel voor de persoonlijke ontwikkeling van de mens. Het is een intelligentie die het IQ positief of negatief beïnvloedt, vooral op het gebied van motivatie. Doordat een mens in staat is om zichzelf te beheersen, om te gaan met frustraties, sociale situaties kan inschatten en op zichzelf kan reflecteren, kan het zich beter focussen op het leren en studeren. (Goleman, 1995)

KUNSTMATIGE INTELLIGENTIE

Ook de opkomst van kunstmatige intelligentie zal een grote rol gaan spelen in de huidige klassenmaatschappij. Doordat AI iemand de mogelijkheid biedt om werkzaamheden uit te voeren, zonder dat diegene daar de benodigde kennis voor heeft, zal er een nivellering gaan plaatsvinden in de verschillende opleidingsniveaus. (Koolstra et al., 2021)

Deelvraag 3:

WELKE ROL SPEELT
INTELLIGENTIE IN ONZE
HUIDIGE MAATSCHAPPIJ

Uit eerdere deelvragen is naar voren gekomen dat er veel verschillende soorten intelligentie bestaan. De meningen zijn echter verdeeld over de waardering van deze verschillende soorten. Zoals eerder genoemd ligt de nadruk in het onderwijs volgens Gardner (1998) voornamelijk op de logisch-mathematische en verbaal-linguïstische intelligentie.

Ook bleek dat scholen de afgelopen decennia werden aangemoedigd om ook de andere intelligenties te betrekken in hun leerprogramma. Hierdoor werd het leren voor leerlingen aantrekkelijker, maar werden ook de leerlingen die andere intelligenties beter hebben ontwikkeld aangesproken. Ook in het bedrijfsleven kan men zich richten op de intelligenties die zij het meest hebben ontwikkeld, door een loopbaan te kiezen die aansluit op ieders kwaliteiten.

DE MAATSCHAPPELIJKE LADDER

Het Sociaal en Cultureel Planbureau onderzoekt in hun langlopende project 'Verschil in Nederland' de structurele ongelijkheid in ons land. Dit project focust zich niet alleen op de inkomensverschillen, maar ook op andere factoren zoals opleidingsniveau en arbeidsmarktposities. Ook spreken zij van ongelijkheid op basis van andere aspecten. Een van die voorbeelden is het sociaal kapitaal, waarin ze op je sociale netwerk doelen. Ook het cultureel kapitaal speelt een rol; hierbij draait het om de cultuur of specifieke groep mensen waarin een persoon past. Als laatste noemen ze het persoonskapitaal; iemands fysieke en innerlijke schoonheid, maar ook bijvoorbeeld je gezondheidstoestand. Hieruit blijkt dat niet alleen naar opleidingsniveau wordt gekeken bij het sociaal classificeren van een persoon, maar ook naar veel andere factoren. Op basis hiervan plaatsen we onszelf of anderen op de maatschappelijke ladder. Waar Plato met zijn totalitaire staat arbeiders onderaan de maatschappij, en theoretisch geschoolden bovenaan de ladder plaatste, wordt er tegenwoordig steeds meer gekeken naar de gehele 'inhoud' van een mens. (Vrooman et al., 2023)

DISCRIMINATIE OP BASIS VAN INTELLIGENTIE

Nederland kampt al een langere tijd met een tekort aan praktisch geschoolde mensen. Volgens het CBS is het aantal hbo'ers en universitair geschoolde mensen sinds begin jaren 80 flink toegenomen. In 2021 is het aantal hoogopgeleiden sinds 1981 verdriedubbeld, terwijl het aantal praktisch geschoolden van 58 naar 26 procent is gezakt. Deze daling in praktisch geschoolde mensen heeft grote gevolgen; in sectoren zoals de zorg is er sprake van een flink personeelstekort, waardoor de werkdruk aanzienlijk is verhoogd. (Centraal Bureau voor de Statistiek, 2022)

De druk die ontstaan is door de nadruk op presteren, doorstromen en hogerop komen is van grote invloed op de mentale toestand van vele scholieren, maar ook werkenden. Neem als voorbeeld de eerdergenoemde Cito-toets of DOE-toets; tijdens deze momentopname wordt voor een basisschoolleerling bepaald welk niveau hij of zij zal gaan volgen op de middelbare school. Zo voelt het voor vele leerlingen als falen wanneer zij een niveau 'zakken'. Naast deze prestatiedruk gaat het probleem nog een stuk verder; er is in Nederland sprake van discriminatie op gebied van opleidingsniveau. Door verschillende voorbeelden van deze discriminatie ontstaat er bij veel studenten een minderwaardigheidscomplex. Zo worden MBO studenten geweigerd bij studentencafés tijdens het uitgaan bij een gebrek aan een hbo of wo studentenpas.

Ook hebben zij niet altijd toegang tot studentenkortingen bij organisaties zoals sportscholen, streamingsdiensten of verzekeringmaatschappijen. Sinds 2019 mogen mbo'ers zich officieel een student noemen. In november 2022 dienden politici Kauthar Bouchallikht en Habtamu de Hoop een motie in. Zij pleiten ervoor dat een verbod op discriminatie op basis van opleidingsniveau in het huidige discriminatieverbod moet worden opgenomen.

Ook demissionair onderwijsminister Robert Dijkgraaf timmert aan de weg; hij schreef afgelopen jaar een brief aan eindexamenleerlingen waarin hij havo- en vwo-leerlingen oproept om zich te verdiepen in een eventuele mbo-opleiding. Ook vroeg hij deze leerlingen om minder rekening te houden met een 'hoog' of 'laag' label dat aan een opleiding hangt.

Het discrimineren van praktisch geschoolden is een van de oorzaken van het tekort aan deze groep werkenden. Verschillende bronnen (RTL Nieuws, 2022; NPO Radio 1, 2022) ondersteunen bovenstaande stellingen en alinea's.

Met je handen of met je hoofd?

EEN IDEALE SAMENLEVING
EEN BETOOG

Uit eerdere deelvragen blijkt dat intelligentie al eeuwenlang een rol speelt in de opbouw van onze maatschappij. Er bestaan veel verschillende theorieën over hoe intelligentie ingezet moet worden in het onderwijs, en welke betekenis we er over de jaren heen aan hebben gegeven.

Ten eerste moeten er, met name in het onderwijs, een aantal dingen drastisch veranderen om een samenleving te creëren waarin men op de beste manier onderwijs kan volgen. Om dit te bereiken moeten we beginnen bij het omarmen van verschillen tussen leerlingen. In het onderwijs ligt de nadruk erg op de termen hoog en laag. De balans waar het echter om moeten draaien, is de balans tussen theorie en praktijk. Niet alleen zullen praktisch geschoolde mensen meer waardering ervaren, ook zal de balans tussen praktisch en theoretisch geschoolden evenwichtiger zijn. Mensen zullen eerder geneigd zijn om een mbo-opleiding te volgen na hun vwo afgerond te hebben. Dit heeft als resultaat dat de tekorten aan praktisch geschoolden af zal nemen.
(NPO Radio 1, 2022)

Voornamelijk in het onderwijs moet intelligentie een andere rol gaan spelen. De huidige niveaus zijn veelal gericht op een klein deel van de door Gardner (1998) genoemde meervoudige intelligenties. De logisch-mathematische intelligentie en de verbaal-linguïstische intelligentie speelden jarenlang een grote rol in het onderwijs.

De Meervoudige Intelligenties van Howard Gardner omschrijven de verschillende krachten die een persoon kan bezitten naast de meest gehanteerde intelligenties. Deze intelligenties worden niet altijd meegenomen in de niveaubepaling van een leerling. Echter, een systeem dat de ontwikkeling van leerlingen meer zou bevorderen, is een systeem dat zich wel focust op meerdere intelligenties. Verschillen tussen leerlingen moeten niet worden weggevaagd, maar juist worden omarmd. Om deze reden zou de Doe-toets breder toegepast moeten worden. Hierdoor zal een middelbaar schooladvies veel gericht en persoonlijker worden, waardoor de kans op een slechte start voor een jongere kleiner wordt, en het zich optimaal kan ontwikkelen.

Het is een optelsom van kwaliteiten die de mens slim of intelligent maakt; iets wat we in onze huidige maatschappij uit het oog zijn verloren, met alle gevolgen van dien.
(Bekman, 2016)

CONCLUSIE

Uit het bovenstaande onderzoek is naar voren gekomen dat intelligentie een complex begrip is. Het onderwijs maakt op dit moment een ontwikkeling door, waarbij steeds meer wordt gekeken naar de talenten en krachten van een kind. Hierbij hebben de Meervoudige Intelligenties van Gardner (1998) een grote rol gespeeld. Ook speelt emotionele intelligentie een grote rol; het in staat zijn om emoties te kunnen inzien, te begrijpen en te controleren. Deze zelfreflectie versterkt de persoonlijke ontwikkeling. (Goleman, 1995)

Voornamelijk in het onderwijs verschillen de meningen over de toepassing van intelligentie. De termen 'hoog' en 'laag' zijn toegewezen aan bepaalde vormen van intelligentie, waarbij de overgebleven intelligenties achtergesteld blijven. Discriminatie op basis van opleidingsniveau is hiervan een resultaat.

Mijn antwoord op de onderzoeksvraag 'hoeveel waarde hechten wij aan intelligentie in onze maatschappij?' is dan ook; intelligentie komt in bijna alle aspecten van onze samenleving voor. Toch wordt het begrip op sommige vlakken verkeerd toegepast. De nadruk ligt op slechts een klein gedeelte van het begrip intelligentie. Hierdoor vallen veel mensen die hun intelligentie op andere vlakken hebben ontwikkeld buiten de boot. In plaats van het gebruiken van de termen hoog en laag, moeten we ons focussen op de balans tussen theorie en praktijk. Ook AI zal een enorme rol spelen in de nivellering van verschillende opleidingsniveaus. Uit dit onderzoek blijkt dat er onterecht jarenlang een negatieve reputatie aan praktisch geschoolden is gekoppeld. Nader onderzoek over intelligentie bewijst echter dat we ons voor een lange tijd hebben beperkt tot slechts een klein deel van het begrip, in het toekennen van iemands intelligentie. Door ons meer te richten op ieders persoonlijke krachten en deze niet te koppelen aan een rang, zetten we grote stappen richting een maatschappij die met respect voor ieders opleidingsniveau omgaat.

Met je handen of met je hoofd?

BRONVERMELDING

- De Beer, P., & Van Pinxteren, M. (2016). *Meritocratie: op weg naar een nieuwe klassensamenleving?* Amsterdam University Press. Geraadpleegd op 5 januari 2024, van <https://doi.org/10.5117/9789462983397>
- Bekman, A. (2016). *Het mysterie leiderschap*. Uitgeverij Cichorei.
- De Botton, A. (2019). *Status Anxiety*. Penguin Publishing Group.
- Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS). (2022, 18 oktober). *Meer hongeropgeleiden en beroepsniveau steeg mee*. Geraadpleegd op 5 december 2023, van <https://www.cbs.nl/nl-nl/nieuws/2022/42/meer-hoogopgeleiden-en-beroepsniveau-steeg-mee#:~:text=%27.,ruim%20%20op%20de%203>.
- Van Dale. (z.d.). Intelligentie. In *Van Dale*. Geraadpleegd op 10 december 2023, van <https://www.vandale.nl/gratis-woordenboek/nederlands/betekenis/intelligentie>
- Van Ditmars, A. (2015, 10 januari). *Ijzeren Lijst 3. Politeia van Plato*. Filosofie Magazine. Geraadpleegd op 27 december 2023, van <https://www.filosofie.nl/ijzeren-lijst-3-politeia-van-plato/>
- Van Ditmars, A. (2019, 29 januari). *Zes volksdenkers*. Filosofie Magazine. Geraadpleegd op 6 november, 2023, van <https://www.filosofie.nl/zes-volksdenkers/>
- DOE- Overheidsdoorstroomtoets. (2023). *Doorstroomtoets van de overheid*. Geraadpleegd op 5 december, van <https://www.doe.nl/over-doe/>

Ebbens, S., & Ettekooven, S. (2005). *Effectief leren*. Houten: Wolters-Noordhoff Groningen.

Van Es, A., Leker, S., Van Raaij, J., & Van der Stam, R. (2010). *'Hoezo niet intelligent?'* Universiteit Utrecht.

Filosofie Magazine. (z.d.). *Karl Marx*. Filosofie Magazine. Geraadpleegd op 6 november 2023, van <https://www.filosofie.nl/filosofen/karl-marx/>

Gardner, H. (1998). *A multiplicity of intelligences*. Scientific American Presents.

Goleman, D. (1995). *Emotional intelligence*. Bantam Books.

Koops, E. (2023, 20 februari). *Hofstelsel en feodaal stelsel: wat is het verschil?* Historiek. Geraadpleegd op 6 november, 2023, van <https://historiek.net/hofstelsel-leenstelsel-verschil/74161/>

Koops, E. (2023, 12 april). *De Franse Revolutie (1789)*. Historiek. Geraadpleegd op 6 november, 2023, van <https://historiek.net/franse-revolutie-tijdlijn-oorzaken-samenvatting/71927/>

Koolstra, S., De Veer., & Veltman, T. (2021) *Dit is kunstmatige intelligentie*. Van Haren Publishing.

Mayer, J. D., Caruso, D. R., & Salovey, P. (1999). *Intelligence*. Elsevier.

Nelissen, K. (2013). *Plato's Politeia en totalitarisme*. Tilburg University

NPO Radio 1. (2022, 28 november). *PvdA en GroenLinks dienen motie om discriminatie mbo-studenten tegen te gaan*. Geraadpleegd op 10 december, van <https://www.nporadio1.nl/nieuws/politiek/72398cb9-43fb-49f1-b9d4-8440e35c1f51/pvda-en-groenlinks-dienen-motie-om-discriminatie-mbo-studenten-tegen-te-gaan>

RTL nieuws. (2022, 17 juni). *Nikki werd geweigerd bij populair studentencafé: mbo'ers niet welkom*. Geraadpleegd op 5 december 2023, van <https://www.rtlnieuws.nl/nieuws/nederland/artikel/5315742/nikki-geweigerd-bij-populair-studentencafe-mboers-zijn-hier-niet>

Vrooman, C., Boelhouwer, J., Iedema, J., & Van der Torre, A. (2023). *Eigentijdse ongelijkheid*. Sociaal en Cultureel Planbureau (SCP).

Met je handen of met je hoofd?

Lobke Nagtegaal
Crossmedia Design
ACD4
2024

Lobke Nagtegaal
2024